

Գրէթի Յոնսիէ	1886	Ֆր.	301.—
»	»	»	240.—
»	»	»	247.—
Բուժկէ Երկաթուղի		»	132.—
Բանաստ		»	87.—

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՄԵՐ

Հայաստանի մէջ

Լոնտոն 29. — Քուրթերը մեն ուսման համար ընդունվելու համար Մոսկուի շրջանին մէջ, Ռուսերը հաղորդեցին զէպի արևմտադարձ իրենց յայտարարութիւնը և եւս զայնուհետև կանխապես պատրաստուած գրքերու վերաբերյալ Մոսկու:

Լոնտոն, 30. — Կովկասի գործադուր թեանց մասին Օսմ. պաշտ. պետից մը կ'ըսէ թէ թուրքերը ուսման յարմարութիւն մը գործեցին Ռուսերուն դէմ, զորս բաւականին որ եւս զայնին և 300 գերի առին անոնցմէ:

ՍԵՒ ՇՈՒՈՒ ԵՒ ՄԱՐԿԱԼԱՅԻ ՄԵՋ

Բեթրոկիտ 22. — Ռուս վիճակագրութեան մը համաձայն՝ Սեւ Մարուսի նաւատարմը պատերազմին սկիզբէն ի վեր 47 շտեման, 2 նաւածիկ և գրեթէ 500 առանցառաւ ընկզմած է: Դաշնակիցք Տարտանէի մէջ 15 շտեման ընկզմած են:

ԱՏԷՆԻ ՀՈՒՐԶ

Գաւրիէ, 30. — (Պաշտօնական) Օսմ. լիբի առաջին օրերուն Նեմէնի թրքական ճանաչեց զօրման մը Ատէնի սահմանը անցաւ: Ստէնէն փոքր զօրակաւ մը մը զրկուեցաւ որպէս զի տեղւոյն յայտարարութեան համար Լաւէնի սուլու միջոցով:

որ պիտի դառնէ ու զտէ անձնուր: Եւս յայտարարեցին, թուրքերը՝ դաւաճանէն: Թո՛ղ շարժին մեր Սրբազան Առաջնորդները, Հանգանակէ՛լ Մասնաւորներու անդամները՝ որոնք մղանքով հեռի կը գտնուին իրենց պարտականութեանց դէմ, կողք-կողքի կանգնին յեղափոխական կազմակերպութիւնները, թո՛ղ ասպարէզ իշխեն մեր փոփոխուող տիկիներն ու նազելալուք օրերդները, և մէկ կողմ թօթափելով անտարբերութեան ու հանգստի կեանքը՝ անքուս պատրաստեն հայրենիքի և ազգոյն գրօշակները ու ռազմաբեմ հրաւիրեն իրենց այրերն, եղբայրներն ու սիրելիներն ըսելով:

— Դմա՛, հոգիս, Աստուած քեզ յոյս, ազգիս սէր քեզ կաշալեւ...

Օ՛հ, հայ մայրեր, ատենն է որ կոշուկը մայրե՛ր քաշեցու և գիւցանդներու Դուք ձեր խոշտանդուող ջրերուն ու եղբայրներուն պատիւը փրկելու և վրէժը լուծելու ազգասիրական տենչով լեցուած՝ հրահեցէ՛ք ձեր զաւակները և փութով ճամբայ հանեցէ՛ք դէպի պարտականութեան դաշտը՝ Սպարտակի մօր մը իր զաւակին տուած խրատը տալով: «Վահանիդ վրան կամ վահանիդ տակը՝ դրօշակը ձեռքդ՝ կամ գրօշակիդ մէջ փաթկումը»:

Այս ուղղութեամբ է որ միայն պիտի կրնանք պատրաստել մարդ և դրամ:

ԱՊԱՀ

ԵՐԹՈՒՄ ԵՒ ՄԱՐԿԱԼԱՅԻ ՄԵՋ

Պատերազմի յայտարարութեան տարեգրքին առթիւ Մ. Արքեպիսկոպոս Երեմ. Կրէյ, Վիսթրաւիթ Պրայ և ուրիշներ յայտարարութիւններ ուղղեցին ամերիկեան Ժողովուրդին՝ որոնց մէջ կ'ըսեն թէ Անգլիոյ պարագն է միշտ ծայրը կուրի: Ամերիկեան թերթերը նոյն առթիւ համակրանք կը յայտնեն Դաշնակիցներուն: «Նիւ Յորք Թայմզ» կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ ներթական կողմաւոր ոչինչ է իր բարոյական կորուստին թու: Անկեալ այժմ ոչ մէկ բարեկամ ունի աշխարհի մէջ: «Հոնոլուէրներու Գերմանիան յաւէտ անթիւն է» կ'ըսէ այս թերթը:

կը Պայ թշնամին մասնաւորապէս ծանր կորուստներ կրեց: Կրք կը փորձէր իր հրեանին Նարիկի եկեղեցի Շեքլաի ճիւղաւորութիւն հարստացողը հաստատել: Շեքլաի և Վարչաւիոյ հիւսիս-կողմը, իր լիբիւք ուղղութեամբ տեղի տեղեկի կ'ըսէ և կ'ըսէ իր կրքը: Թշնամին վերջը և Պիւկի գետակներուն միջև ծանր կորուստներ կրեց՝ անոնցմէ և կատարի յարձակումներ գործելով երկու-չարթի օր կ'ըսէ իր հիւսիս-արեւմուտը, որոնք եւս միւլեցան: Աւստրիական վեց զօրութիւն Պիւկը անցան Գաւրիէի ճիւղ մօտէն և գրտեցին խրամակներուն մէջ մարտ, յայտ չորեքշաբթի օրուան մէկ հակադարձութիւնը՝ զանոնք անկարողութեամբ գետակին միւս կողմը նետեց 1,500 զինքի կորուստով մը:

Բեթրոկիտ, 29. — Ամուսնի ինչ-վայրայէ խօսելով Վարչաւիոյ շուրջ տեղի ունեցող կռիւներուն վրայ, կ'ըսէ թէ երկու հակառակորդներն միմեկին կ'աւելն ուղղութեամբ պիտի ելնէ և այլ եւս չի պիտի կրնան պատերազմը շարունակել: Մենք ամենքս գիտենք թէ միմեկին այս հակասուկորդը:

Լոնտոն, 30. — Ռեյթերի գործակալութեան Բեթրոկիտի թղթակիցը կը հաւատարմէ թէ՝ Ռուսիա օրուայ վտանգի չիթիւթիւնը: Դաշնակիցներուն հետ համաձայն, կը նկատու թէ այս պատերազմը զարմանալի կերպով կը շարունակուի երկուսի մի և թէ անօգուտ:

ԿԸ Գաւրիէ, 29. — Մարտի 29-ին...

Չարձուրել մարդիկ... Ասոնց մեծագոյն հանձարը էնթրիկի հանձնար է եղեր, և ո՛չ զինուորական ո՛չ ալ ճարտարագործականը: Գե՛ր, Ներկայ պատերազմը այս վատ-չաւէր, այդ արամարեւի հանձարը երկուսի բերաւ, լուսաւորեց, ցուցադրեց իր բովանդակ զիւրաւութեամբ... Գիտենք իմա վտանգօրէն որ մեծանշան երկրորդ է՝ նաեւ, ու գերազանցօրէն, ամէն կարգի մեծնալուքեանց երկրորդ:

Այս մարդիկը պատերազմը պատրաստած չեն եղեր միայն զօրացուող զօրագունքի և թիւքանթի թիւքանթի վրայ աւելցնելով, կատարելագործելով զինուորական կրթութիւնը և պատերազմական գործիքները... այսինքն օրինաւոր, դասական կերպով, ուղղամիտ պատերազմի մը պէս որ իր յաղթութիւնը կ'ըստատէ իր ուժէն միայն՝ նկատ վատակի մը պէս, և չի զիջան խորհրդակցութեան թաքեթներու ձեռնարկներու, հակառակորդը զօրութիւնը հիւսնէ փորելու, փառելու համար...:

Արեւուն անկողի լոյսին տակ յառաջ տարուած զինուորական կազմակերպութեան «պատմական» աշխատանքներ առնելով, Գերմանիոյ տարիներով վարել է անխնայ, իր հաւանական թշնամեաց երկիրներուն ու զաղթականութիւններուն մէջ, լրտեսական, դատարանական և խաղաղարարական մեծացանց վեթիկարի կազմակերպութիւն մը:

Լրտեսութիւնը լրացուցիչ մաս կը կազմէ իրենց զինուորական կազմակերպութեան, իրենց չորրորդ կամ հինգերորդ «դէմքն» է, այնքան պատուաւոր այնքան փառաւոր որքան միւսները, հետեւաւորութեամբ, այրուած, հրեւոյն և այլն...

Գերմանացի զինուորականը ի լրտես կը փոխարկէ ինքզինքը նոյն դիւրութեամբ և խաղաղարարութեամբ որով Յրանաւոր կամ Անգլիացի սպայ մը հետ կ'ըլլայ...

Կարելի է ասանց չափազանցութեան ըսել որ ամէն Գերմանացի մէջ որ ինքզինքը... կը յարգէ, երկու մարդեր կան, որոնք իրար կը շարունակեն և կ'ամբողջանան — լրտեսը և զինուորը: Աւելցնելով խաղաղութեան ատենի Գերմանացին է, երկրորդը՝ պատերազմի ատենուսին է: Մին կը պատրաստէ պատերազմը, միւսը կ'ընէ զայն: Երկուքը միասնաբար կը կազմեն կը լրացնեն Գերմանիայի ճիւղերու հայրենասէրը, մի և... բաժանելի:

Լոնտոն, 28. — Պ. Լոյս ձորձ յայտարարեց թէ կատարուած իմաստ 10 տար զինուորական կը կատարեցին յաղթանակներ շինութեան համար, և աւելցուց. «Մեր մեր ձեռնարկած ահագին աշխատութիւնները լրացնենք, պիտի կրնանք դիւրաւ ճամբայ մը բանալ զէպի ի յաղթանակ»:

Խոսքերու ձևապատկեր

Հոտ, 29. — (Վերին համաժողովում) Գործադիր հովիտին մէջ մեր յարձակողական զգալի կերպով յառաջացաւ, մեր գիտութիւնները գրաւեցին այն բարձունքը որ ֆօլ տի յանդէս կ'իջնէ Պրիւսիոյ տի Բիւլլէ: Եւ Լիբիւնալ Լոնկօի վրայ, Բատուարի հովիտին մէջ թշնամին կարեւոր ուժերով փորձեց յառաջանալ մեծ ճամբան վրայ, իսկ եւս մղուեցաւ և ճանիմը գերի առնելու Գործադիր կրեց իր զինուորական թշնամի մեծ ուժեր, հրեւոյնի կատարի ուժերուն թեան մը օգնութեամբ, փորձեցին յառաջանալ մեր նախապէս գրաւած գիւղերէն: Դանաւ համար, իսկ մեր զինուորականը զաջութեան և կորուցէ այս փորձը ձախողեցուցին: Թշնամին ստիպուեցաւ եւս զայնու իւր ծանր կորուստներ կրեց: Գերմանական յայտարարութիւնն կ'ըսէ իմաստեղ թէ այս յարձակումը նոր ճակատ բերուած թաւր զօրակաւութեամբ կատարուած է, որոնց մէջ կը գտնուէր ալպան զօրակաւներ մը, որ ամբողջապէս ոչնչացաւ: Մեր յառաջանումը կը շարունակուի դանդաղութեամբ: Ամառը 27-ի և 28-ի գործողութեանց միջոցին 1485 զինքի առնել, որոնցմէ 27-ը սպայ:

ԲԱՌԵՐ

Գերմանացիներուն Տիւսոն կ'ըսեն նաեւ, ինչ որ բիրտ ու ծանր ուժի տպաւորութիւն կը կուտայ: Եր Գիտեցէք, Տիւսոնը՝ Դեկտեմբերէ, ու կ'ըսենք ամբողջական հարապատ պատկերը գերման զաւակներն, այնքան հուժկու որքան ներգաղթու:

Մ. Ս. ԿՐԻՍՏԻԱՆ

ԱՄԵՆՈՒՆ ԲԵՄԸ

ՀԱՄԵՐԱԾԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱԼԻԱՆԱՆ ՀԱՅ ԳԱՂԱՅՐԱՊԵՐՈՒՄԵՐ

Պաշտօնական հայ գաղութները, չեւայնելով իրենց դժոյղ կացութեանը, շնանցին իրենց համարիւն: Եղբայրներ, զանազան ձևեր կարկառել, և չը խնայել՝ այն զոհարարութեան բաժնի զոր տարաբաղդ Հայաստանը կը պահանջէ:

Ու այսօր այդ գաղութներն են, որ խորին վրէժով մը լեցուած՝ սղանդեաններ կը սարքեն եկեղեցիներու մէջ, զոքի ձայներ կը բարձրացնեն Պուլկար կատարարութեան մօտ և յանուն մարդասիրութեան կոչում կ'ընեն որ վերջ մը տրուի խաղաղ հայ ազգաբնակչութեան վրայ ի գործ գրուած թրքական վայրագութեանց:

Տեղեւ ալ այդ սղանդեանց կատար:

(*) Այս վերնագրին սակ պիտի հրատարակենք այսուհետեւ յարմարագոյնները դուրսէն մեզի դիմած գրութեանց՝ միջոց առնալով համար որպէսզի ազգին ներկայ ծանր վիճակին մեջ բոլոր անկողի կարծիքները արտայայտուի կարեւան եւ նպատակն ազգային բնորոշութեամբ գործունեական մը անկողի:

Մ. Խ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՅՔԻՆ ԳԻՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԶԵՐՈՒՆԵՐՈՅ ՆՈՐ ԲԵՆԱԿԱՆԱԲԵՐ

Արժանաւատ ազգիւրէ մը ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Հանքըն մինչև օրս անձնատուր եղած չէ և կը շարունակէ զինքով իր վրայ զրկուած թրքական ուժերուն:

Միւս կողմէ կը լսենք նոյն ազգիւրէն — և արիւն ալ բաւական միջոցաւ րական է այս պատուա՝ թէ Միջագետքի այս հողերը ուս մեծ մասամբ ազատուան:

Այս առիթով չը ներկայ լան իրեն օրուան հրատարակական պահանջ՝ երկու բան: Մարդ և Դրամ:

Արտասահմանի հայութիւնը այս կենսական հարցին շուրջ տակաւին դերագոյն ճիշդ մը չըրաւ, ինչ որ պէտք էր և պարտաւոր էր ընելու շատ կանուխէն: Այս վերջին պատմական տարիներուն, մինչ երկրին խոշտանգուող հայութիւնը իր ազդեցող աչքերը դէպի ազատ երկիրներու մէջ ապրող իր եղբայրները դարձուցած՝ անհամբեր ու սրտատրոփ՝ օգնութիւն կը սպասէր, ասոնց ազգին անունով գործողները վատ թուրքին խաբեպատիր խոստումներուն տակաւին վարկ կուտային, և ուրիշներ ալ եկեղեցիներ շինելով, դպրոցներ հիմնելով, փառաւոր օրհանոցներ բարձրացնելով, օգալին դիտակներ կազմելով կը զբաղէին: Այս շէնքերէն շատերը այսօր քարոքանդ են արդէն, միայն զոքներն ալ մեր թշնամիին իրենց զօրանոց, հիւանդանոց և ախոտ կը ծառայեն...

Մեր պատմական ազգային գործիչները, ամէն կուսակցութենէ, այսօր կախաղաններու վրայ կը քաւեն մեր ազգային անհեռատեսութեան և միամիտ շաւտեստութեան յանցանքը... Ընդհակառակը, եթէ մեր խաղաղասէր քաղաքականութեան և բարենպաստի ձեռնարկներուն հետ դուրսեմացաւոր մշակած ըլլայինք նաեւ միջոցները մեր ապագայ դերագոյն ճիշդին՝ այսօր բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ պիտի գտնուէր մեր հայրենիքը:

Նւ ահա՛ առիթը կուգայ հարցնելու թէ՛ ինչո՞ւ Զէյթունցիներ, որ քսան տարի առաջ կ'ըցած էր 60,000-ոց թուրք կանոնաւոր բանակին դէմ ամրանալով քաջաբար կը դիմէր ու պատուաւոր հաշտութիւն մը կ'ընէր, այսօր 15,000 թուրք յարձակող բանակի մը անձնատուր կ'ըլլայ ու կ'ոչնչանայ: Նոյնը չեղաւ Տէօրթի, Նու և ուրիշ վայրեր... Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ Զէյթունով և անոր բազմակարգ վիճակով, մինչ չորս տարիէ ի վեր

Խնկաւա շոգեւաւ որ ամերիկեան գրող կը հաւատարմէ:

«... յաճանաւ էլ Արիւն ուրախուցի:

«... յաճանաւ բոնեց թրքական Վիքիմիա շոգեւաւ որ նոյնպէս ամերիկեան գրող կը հաւատարմէ: Իմաստեղ մեզ Հայաստանի պատման հիւստատարարը, ընկղմեց 10 առաջատարաւ և երկու հատ ալ գերի յանցի:

«... յաճանաւ փնտրուց ինքնայն(?) ճոհիւրայի և Պէյրութի քարիւղի միջև բռնողները:

«... յաճանաւ երկրորդ անգամ մը եւս ամերիկեան Հայկալի պետան հիւստատարարը՝ ստիպելով զայն որ գերման գրողով վար առնէ:»

կան և արեւելագետ Սեր Ռեյիմ Բամսէ, գրելով թուրքիոյ ապագային վրայ, Հայաստանի մասին ալ յայտնած է կարգ մը ուշադրութեամբ, թէ Հայկական տէրութիւն մը անհրաժեշտութիւն մըն է: Արդարութիւնը, բանականութիւնն ու պատմութիւնը կը բողբեն ճարտարապետ Հայկալի վայրագ Բիւրախեւուն ու ծոյլ թուրքերուն հարստի միայն զաւարտին դէմ: Հայաստանի ազատութիւնը, կը յարէ, պէտք է որ ըլլայ առաջին և բացարձակ պայման: Սեր Ռեյի

հալը պրայ... տեղւոյն եթէ անց... անտեսանալով իրենց մեծ էին, այսօր ուսն պատմութեան անհրաժեշտութիւնները անհրաժեշտութիւն և ստիպելի են: Ազգային գործունեւ այս սխալներուն անդադաւանալով՝ շնանք ուղղել մեր աւելցի նոր և վճռական քայլերը ու հետեւինք օրուան նշանաբանին՝ որ հաղաւոր անձնուրացներու հրաւեր կը կարգայ և միջոցաւ գումարներու պէտքը կը չեղտէ: Այսինքն մարդ և դրամ կը պահանջէ:

Այսօր այս գերագոյն նպատակին առիւթն խուսափող երիտասարդ հայը, անպարտաճանաչ հարուստը, դաւաճանած կ'ըլլայ իր հայ անունին և իր նուիրական հայրենիքին դէմ: Սովորական դարձած առարկանքներ, «անվստահութիւն» պատրուակող խօսքեր թո՛ղ լսեն հիմա, երբ գործին դուրսը, պատշէշին վրայ ունինք ազատարար կաթողիկոս մը և անդադական հայ մը՝ Պօղոս փայա նուագար:

Հայեր, մեր Կովկասահայ կըստինք եղբայրներուն առնական կեցուածքներէն օրինակ ու թափած գերագոյն ճիշդէն դասեր պէտք ենք առնել: Անոնք ըրած են, կ'ընեն ու պիտի ընեն ինչ որ մարդկութենէ կարելի է ընել: Արտասահմանի հայութիւնը բարի նախանձով մը լեցուած կրնայ իր կարգին կովկասներ ստեղծել իր մէջ: Ուր են Հնդկաստանի մեր միջոցաւ եղբայրները, ո՞ր են Նիգիտոսի, Ռուսիայի, Պուլկարի, Միւսսայի, Անգլիոյ և Ամերիկայի մեծափարթած աշխուկան հայերը, ո՞ր օրուան կը պահեն իրենց միջոցները: Հարուստներ, քիչ մը գութ, քիչ մը խիղճ, քիչ մը իմաստ ունեցէ՛ք: քիչ մը պակաս պաշտօնէ՛ք անարդ մտադր: Ձենէ պահանջուածը միայն ներթական զոհողութիւն մըն է: ուրիշները իրենց մատուց կեանքը, իրենց կանանց արեւը կը զոհեն հայրենիքի փրկութեան սեղանին վրայ: փրկեցէ՛ք ձեր պատիւը առատաձեռն ծեօթով մը: Ու եթէ այս ամէնը զեւ չըսեն օրուան

